

Новіков Дмитро Олександрович
аспірант кафедри фінансового права
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ОКРЕМИХ ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ ВІДНОВЛЕННЯ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Суттєвими змінами до законодавства, які були нещодавно прийняті парламентом, є внесення змін до Бюджетного кодексу, а також приведення у відповідність інших законів, щодо поновлення середньострокового бюджетного планування місцевих бюджетів. Особливо слід звернути увагу на положення, які стосуються специфіки дії цих положень в умовах воєнного стану.

Ключові слова. бюджет, бюджетний процес, територіальні громади, середньострокове бюджетне планування.

18.09.2023 р. Верховна рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо відновлення середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні та приведення окремих його положень у відповідність із законами України» (законопроект №11131, далі – Закон). Вже 21.09.2024 р. він набрав чинності. [1]

Прийняття цього закону супроводжувалось довгим очікуванням відповідних змін напередодні. Ці зміни назрівали досить довго, адже стали однією з вимог Європейського Союзу щодо реформування фінансової системи України, а також актуалізувались під тиском викликів та нестабільності в умовах воєнного стану.

Європейська комісія неодноразово акцентувала увагу на важливості запровадження середньострокового бюджетного планування, адже це сприяє стабільності та передбачуваності економічного розвитку, а також є стандартною практикою у більшості розвинених країн.

Наприклад, у Великій Британії, Канаді, Нідерландах, Швеції, Франції, Новій Зеландії середньостроковий бюджет розробляється, подається та коригується разом із щорічним бюджетом [2]. У США період бюджетного планування становить 5 років, а в ЄС — до 7 років [3, с. 30].

Деякі дослідники відзначали важливість запровадження середньострокового бюджетного планування, оскільки реалізація проєктів, тривалість яких перевищує один рік, була малоефективною — кошти, що залишалися невикористаними до кінця року, просто вилучалися [3, с. 30].

Отже, внесення відповідних змін до законодавства є актуальним рішенням, яке сприятиме відновленню та розвитку територіальних громад в Україні, завдяки застосуванню більш стратегічного підходу до планування місцевих бюджетів.

Тим не менш українська правова дійсність наразі й досі характеризується унікальними особливостями. У громад, які перебувають у безпосередній близькості до зони бойових дій, можуть виникнути питання щодо доцільності нововведень. Адже в таких територіях обстановка є надзвичайно мінливою, і часом неможливо передбачити, що буде завтра.

З огляду на це передбачено ряд важливих новацій. Зокрема, в період дії воєнного стану прогноз місцевого бюджету згідно зі статтею 75-1 може не складатися, якщо територія громади або окремі її населені пункти входять до переліку територій, де ведуться (або велися) активні бойові дії, або ж є тимчасово окупованими Російською Федерацією. Це також стосується випадків, коли бойові дії тривають на прилеглих територіях.

Крім того, надано право органам місцевого самоврядування, місцевим державним адміністраціям, військовим адміністраціям на період дії воєнного стану та з метою відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України здійснення видатків, не віднесених до відповідних місцевих бюджетів і видатків на утримання бюджетних установ одночасно з різних бюджетів на придбання товарів (робіт, послуг) для подальшої передачі бюджетним установам, які утримуються з інших бюджетів [4].

Важливим в умовах посиленого боргового навантаження на бюджети громад стало надання розширеного інструментарію щодо управління боргом. Зокрема, надано право залучати кредити на більш вигідних умовах, ніж отримані у попередні періоди, використовуючи для цього місцеві запозичення та надання гарантій. Водночас, обов'язковим відповідно до Закону стала щомісячна звітність Казначейства про стан місцевих боргів та надані гарантії.

Підсумовуючи, слід відзначити, що досить важливим є гнучкість прийнятого Закону. Він не тільки поновлює базові процедури середньострокового бюджетного планування, а й враховує мінливі тяжкі умови, в яких перебувають територіальні громади в умовах воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо відновлення середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні та приведення окремих його положень у відповідність із законами України: Закон України 3979-IX від 18.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3979-20#Text> (дата звернення: 01.11.2024 р.)

2. Середньострокове бюджетне планування (міжнародний досвід): Інформаційна довідка, підготовлена Європейським дослідницьким центром на запит Комітету Верховної Ради України. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29131.pdf> (дата звернення: 01.11.2024 р.)

3. Юнацький М.О. Місцеві фінанси: конспект лекцій з дисципліни. Кривий Ріг: [ДонНУЕТ], 2019. 134 с. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/1663/1/2019_KL_Yunackiy_Miscevy_finansy.pdf (дата звернення: 01.11.2024 р.)

4. Закон про відновлення середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні – експертний коментар. Портал «Децентралізація». URL: <https://decentralization.ua/news/18642> (дата звернення: 01.11.2024 р.)